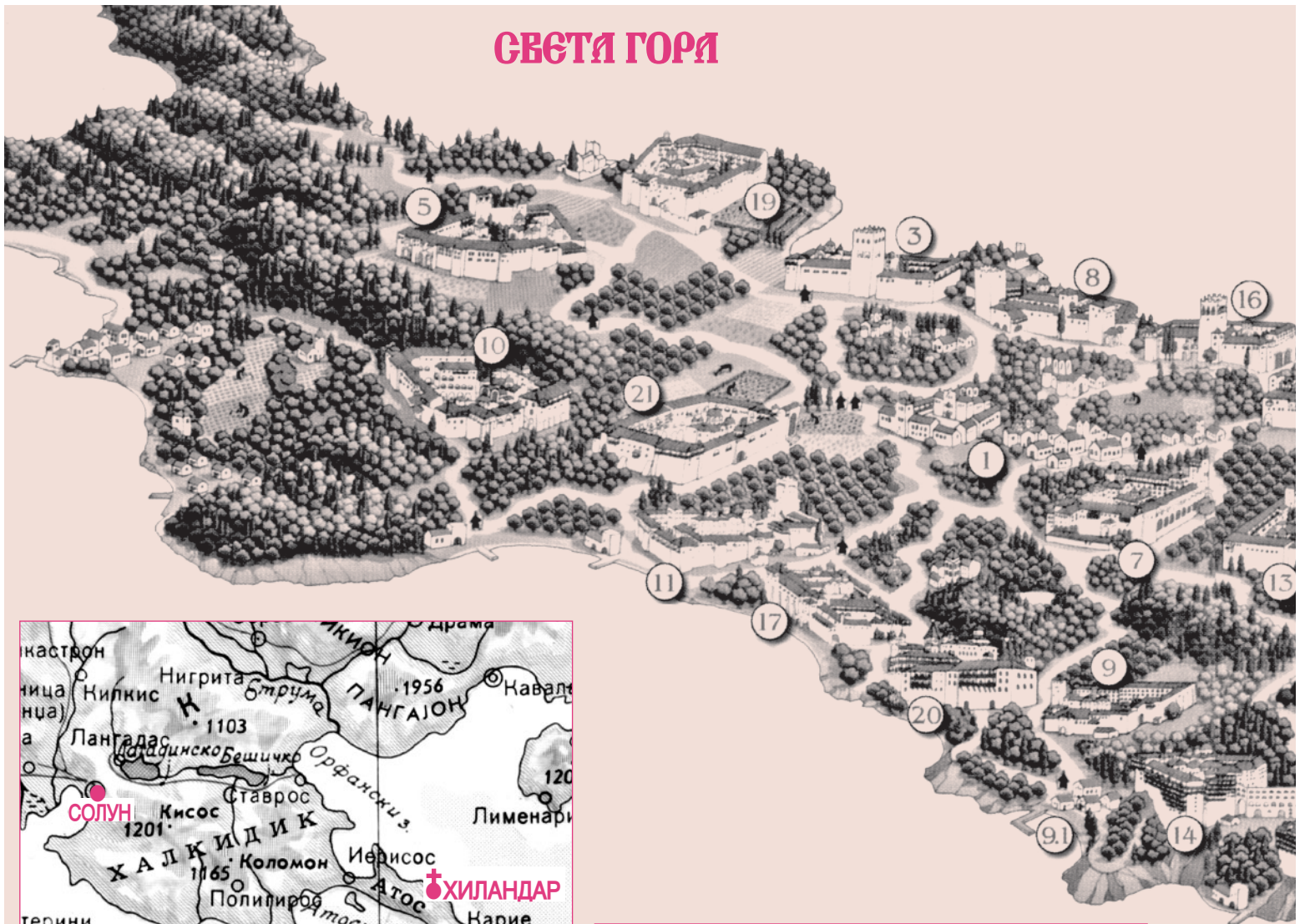

СВЕТА ГОРА

5) Манастир Хиландар

6) Манастир Дионисијаџи

4) Манастир Ивирон

УТ
МА
РЕ

Света Гора под заштитом потписаних уговорима и под погледу риградске патријарха. Центар православности, јер је то је необична борба за властољубља. Управа Светогорске или Светогорске чињавају за светогорски: Протата пред места у Светогорској зимају манастир, Ивирон,

2) Манастир Велика Лавра

3) Манастир Ватопед

УПРАВЉАЊЕ МОНАШКОМ РЕПУБЛИКОМ

Гора је монашка република титом Грчке државе, са ауто- потврђеном међународним ма и грчким уставом. У црквеном је под јурисдикцијом Царске патријаршије и васељенског патријарха. Она није никакав светски православне црквене државно- је то „држава без државе”. То је монашка република у којој нема државна власт, а власт се спроводи без државних органа.

Гора Свете Горе поверена је Протојерарху Свете Горе општини коју сачињавају заступници свих двадесет манастира. Седницама општине председава протос. Првих пет манастира Свете Горе су: Велика Лавра, Ватопед, Хиландар и Дионисијат.

Извршно тело Свештене општине је изабрани савет, односно Свештена епископија, коју наизменично образују четири епископа, представника првих пет манастира у хијерархији, тако да они сваке пете године преузимају положај протоса или протоепископа.

Поред Свештене општине, за решавање важнијих питања образују се: „Дупли сабор”, у који, уз редовне представнике манастира, улазе и сви светогорски игумани, и Сабор игумана, који припрема пројекте закона и шаље их на сагласност грчком парламенту.

Кареја, зграда свештене општине и звоник Протојерарха

БОГОРОДИЦА ЗАШТИТНИЦА СВЕТЕ ГОРЕ

Света Гора је од давнина била станица монаха и они је, према древном светогорском предању о посвећењу Атоса и пореклу

монаштва на полуострву, називају „перивојем пресвете Богородице”. Наиме, када је, према предању, Богородица после васкрсења Христовог кренула на Кипар у посету васкрсломе Лазару из Витаније, буре је њен брод однела на другу страну, до Атоса и места где је данас манастир Иви- рон. Ту је Богородица са неба стигла порука да на Атосу проповеда јеванђе- ље: „Ово место биће твој удео и твој перивој и врт, и пристаниште спасења оних који хоће да се спасу”. Појава монаштва на Атосу плод је мисионарског рада саме пресвете Богородице, каже предање, због чега је на Светој Гори веома развијен њен култ, о чему сведоче многе чудотворне иконе, култна места и предања о Богородици као светогорској заштитници и молитвеници пред Богом.

Од око пет стотина пријављених старешина из свих јединица ВЈ за прво поклоничко путовање на Свету гору и Хиландар, нас само педесет имаше ту привилегију да, признаћете, на један посебан начин отвори нову страницу враћања прошлости и традицијама наше војске.

Тог петка Београд као да се још није пробудио или се то можда нама све приказиваше као у каквом магновењу. Неверица је крива за све. Са торбама, пасошима и замотуљцима са посним сендвичима, прикупљамо се у Дому војске, тргнуше нас речи првог човека Управе за морал, пуковника Слободана Стојановића, који каза да је наше ходочашће пут повратка изворној духовности и најбољим традицијама нашег народа.

Отац Јосиф, врли интелектуалац, библиотекар и ризничар манастира Хиландар, којег касније упознасмо, на нашу непримену љубопитљивост чиме се бавио пре него што се замонашио, одговара: „Не знам, неким залудним послом”. Било како било, нико нам није крив за наше дугогодишња духовна трагања и лутања. Али, никада није касно. Тако и за нас не би касно да спознамо

Како правила и традиције православља налажу, отиђосмо зарад срећног пута на молитву у београдску Саборну цркву, ми, жељни разговора са својим прецима и самим собом, упијајући све као деца. Молебан је служио владика Порфирије кога ословљавасмо са ваше преосвештенство, у том свету где се монаси ословљавају са оче, а игумани са високопреподобни оче игумане. А ми се још на Хиландару по традицији ходочасника почесмо ословљавати са брате. У саборној цркви на молебану поче привикавање на црквена правила, каноне и типике. Они, који су слабије знали и били несигурни шта када треба урадити, гледаху у оне искусније који су, додуше, из братског разумевања и ишли први. Тако нас неколицина сазнадосмо да се поред престоне, целивајуће иконе, до које вас води узани тепих, и коју прво, кад уђете у цркву, целивате, и пред којом се, уз дубоки наклон и додиривање десном руком пода, три пута прекрстите, целивате и друге иконе. Самим молебаном као да је у наше, свакодневним стресовима и овоземаљским проблемима растрзане душе, почео да се усељава тако потребан мир.

ПУТЕМ КРОЗ ПРАВОСЛАВНЕ ЗЕМЉЕ

Свечани мир који смо понели са службе пренео се и у аутобус, где не беше уобичајене гунгуле са торбама и кесама, свађе око места за седење. Сместисмо се без пуно речи и уобичајених коментара. Мало нас се познавало међусобно. Путовасмо доста споро, као да је неко хтео да нам да времена да се што боље припремимо за долазак на Хиландар. Сви су понешто читали, али за дивно чудо не новине. Могло се у том тренутку у аутобусу наћи житије проте Матеје Неадовића, пролог владике Николаја, молитвеник, стари и нови завет, брошуре о светим тајнама, исповести и причешћа, типик светог Саве. Чак је и мојој маленкости супруга спаковала „Историју Хиландара” од Саве Хиландарца. Ретко ко је спавао. Наш шофер, виспирени Чачанин Живорад, пуштао је касете са духовном музиком

Запис са поклоничког путовања манастиру Хиландар

МОНАШКОЈ ЗЕМЉИ У ПОХОДЕ

Не само што се сви већ појавили у униформама, већ што смо у потпуности испоштовали типик светог Саве по којем се ту живи и служи Богу већ више од 800 година. Онда се десило оно што је мало ко од нас, а и од монаха могао да очекује. Без икаквог договора, петнаестак официра је пред крај литургије стало за леву певницу и запевало заједно са братством. Гостопримство у дучу најбољих српских домаћина

Дочек брајсџива Хиландара испред манастирских врата

ство, са толико светла и ситних детаља уредности да је помало бивало непријатно. Ко је познавао Грчку од раније није могао, а да се не запита, је ли могуће да су све то урадили за само дванаестак година.

КОНАК ЗА ДУШУ

Ипак, умор је након више од 12 сати вожње аутобусом учинио своје. Већина људи је спавала. Из сна нас је тргло цимање аутобуса који је промашио пут и безуспешни покушаји шофера да га на уској колској стази окрене. Напокон је уз незнатно чешање ограда од кола успео. Изађосмо из аутобуса, а свежина која нам запахну лице најављивала је близину зоре. Сијалице су обасјавале стазу од белог шљунка која је водила кроз чудну шуму борова и дивљег кестена ка нашем првом одредишту, метоху (имању) манастира Хиландар, Какову. Као из каквог сновиђења пред нама су се почели појављивати обриси конака и вењака обраслог ружама крај којег је протицао бистри поток који се спуштао са брдашцета на коме као грудва снега стајаше црквица. Сliku за рам спокоја допуни језеро које као да се настањало на зидове конака. Каково је било право предворје божанског перивоја. А, наш домаћин, монах, отац Петар, прави стваралац и чувар тог духовног одморшта. На великом дрвеном столу који се пружао испод вењака чекала нас је чашица ракије, ратлук и кафа. Опојни мириси аниса, траве која се ставља у грчку ракију, ра-

и литургијама. И он је у ваздуху осећао поштовање према поклоњењу, ни налик на уобичајне туристичке туре, што показа још једним детаљем - великом иконом светог Николе, заштитником путника, на ветробранском стаклу. У читалачком спокоју и црквеном појању које се чуло са разгласа, пролазили су сати. Суто се полако спуштао, а ми смо се приближавали граници са Македонијом.

Одједном се, а одакле би другде него из шарага, задњег дела аутобуса, чула песма о Богородици. Петнаестак колега, онако сами од себе, оформише хор, поделише гласове и запеваше. Прикључише се лагано и они који само препознаваху речи. Очас посла, песма се орила аутобусом. У том расположењу уђосмо у Македонију, такође земљу православца. Иако је већ увелико пао мрак, знатижеља за визуелним доживљајем до колико јуче братске републике, није се могла сакрити. Тако је дошло и до апсурда да гледамо кроз прозор у мркли мрак очекујући ко зна шта. Уместо сјаја дочека нас на једном од успутних стајалишта неподношљив звук агрегата за

струју и атмосфера касабе. Карирани столњаци, месингане пепеларе, пластична ламперија, леблебије, семенке и шкембе чорба, уз конобара који говори српски и „вика се братко”, евоцираше нам на тренутак успомене на минута времена. Нажалост, целу Македонију са све одмором прођосмо за мање од три сата. Наравно, процедуре са македонском, а нешто касније и са грчком царином, биле су уобичајено досадне, сем ако се изузме чињеница да су македонски цариници као по правилу служили војску код нас и да питају за своје некадашње старешине. На грчкој граници нас је зато дочекало право иностран-

тлука од ружа, кафе и боровине, и болесном би удахнути крепкост, а камоли нама. Како је отац Петар са помоћником успео не само све да угости, већ и са свима да поразговара и одговори на безброј питања, то само он зна. Време које смо провели у разговору са оцем Петром пуно нам је значило, бар за нас који смо због мањка знања имали вишак треме. Невероватно колико је у том човеку било стрпљења, блакости и разумевања. Оно што ће свакако остати упамћено биће његове речи: „Немате браћо чега да се устручавате, ви сте на своме, а чисто срце и душа отвориће свака манастирска врата”. И тако би.

Заборањен глас петлова који се развегао дуж целог метоха на јави суботње јутро и наш полазак за луку Уранополис. То је место са којег се бродом одлази на Свету Гору Атонску. Иако нико од нас није знао ни речи грчки, мештани малог рибарског села били су више него гостољубиви, нарочито угоститељи малих кафаница испред којих су стајале велике корпе са кифлама и ђеврецима посутих сусамом, које сте могли да купите за симболичан новац. Храна је наравно посна јер је то било време великог васкршњег поста, што је за грке светиња. За нас већину који смо постили била је то прилика да на маслиновом уљу или на води пробамо домаће специјалитете попут лигњи, шкољки или ракова. Пушачима је то била последња станица и шанса да уз кафу повуку још који дим цигарете, а појединцима који су мрсили да своје сендвиче и чоколадице на брзину поједу. Оба за нас врло неприметна „порока”, на Светој Гори су забрањена. Једноставно, то је грех.

ПРЕД МАНАСТИРСКИМ ВРАТИМА

Укрцавасмо смо се на брод када је киша почела да сипи. Сиви облаци који су се надили над нама и планином Атос спречили су нас да на пространој палуби брода уживамо у погледу који се пружао пред нама. Ипак, било је довољно само удахнути морски ваздух, пун озона и опојних мириса лаванде и бора, па да у својим мислима растерате и најгуще облаке. Испред нас се указа мало пристаниште Ивањица које се налази на супротној обали од Хиландара. Укрцасмо се у један мини-аутобус и неколико ципова. За нас неколицину не беше места, па нас примише грчки монаси у свој отворени камионет. Иако није било пријатно стајати у приколици камиона доживљај је био несвакидашњи. Ми смо за разлику од других комотно могли да уживамо у природним благодетима Свете Горе. На макадамском путу до Хиландара, у дужини од око десетак километара, ређали су се предивни предели препуни малих скитова - манастира са црквама, и по брдима раштрканих ћелија и испосница.

Пут нас уведе у прелепу долину. Са леве и десне стране пута смењивала су се зелена поља, маслињаци и виногради. Сазнадосмо да све што смо прошли припада нашем манастиру. Изненада, након измаглице, испред нас се у свој својој величини указа манастир Хиландар. На вратима манастира величанствен приказ. Комплетно братство у црним ризицама чекаше нас. Предводио их је витки старац беле браде, високопреподобни игуман Мојсије. Име му у потпуности пристајаше лику. Без пуно протокола, након целивања руке игуману ради благослова, изљубисмо се са осталом браћом, нарочито са оцем Доситејем који је некада био поручник ВЈ. И ту научисмо да се монаси када те назову брате и када желе да те загрле не љубе у лице, већ се три пута наизменично грле раме о раме. Иначе у манастир се мора доћи за видела, јер чим сумрак падне огромна манастирска врата се затварају, и ноћу, без обзира што сте добронамеран гост, не можете ући. Зато испред манастира има чешма и маслине да не останете жедни и гладни, а у порти испред улазних врата, заштићене од ветра и кише, налазе се две огромне клупе - лежаји, где се може преспавати до јутра, када ће вам монах, гостопримац, након јутарњег богослужења отворити врата и увести вас у манастир.

Наш гостопримац, на његову велику радост, беше отац Доситеј, који нас спроведе до огромне гостопримнице, сале на првом спрату манастирског конака. Опремљена масивним намештајем од кестеновог дрвета који се производи у метоху Каково, и гредама од чемпреса, гостопримница дисаше вековном традицијом царске хиландарске лавре. На дугачким столовима већ је било постављено традиционално послужење, слатко, ратлуку, ракија и кафа. Попут првих, давно заборављених правила, и у „кући свих Срба” се ништа не почиње док то први не уради и благослови домаћин, у овом случају игуман Мојсије. Тек након тога се наздравља и послужује. Обостраном задовољству и усхићењу, а истини за вољу и неверици, да су се након скоро сто година под кровом Хиландара нашли монаси и војска, није било краја. Након топлих речи добродошлице остаде толико времена да се сместимо и мало одморимо како би стигли на поподневно богослужење које у Хиландару почиње у пет сати. Би-

Високопреподобном игуману Мојсију припадници Војске Југославије поклонили су ђусле

Многе старијине прикључиле су се у Хиландарској цркви

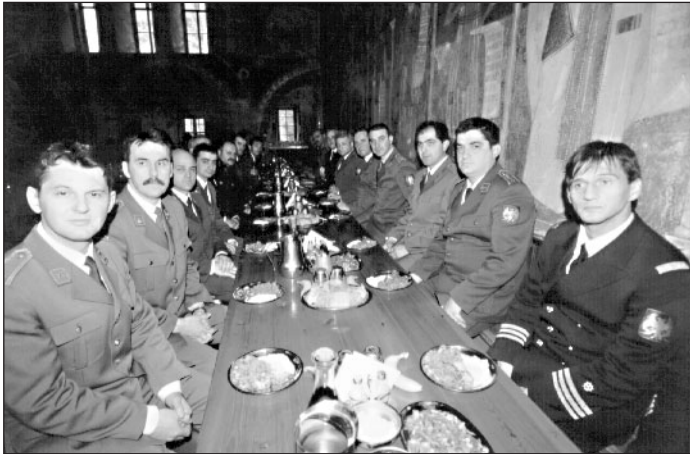
ло нас је по осморо у пространим собама конака где је од скоро уведено грејање, струја и вода. Услови за разлику од ранијих година, како смо сазнали, више су него добри. На сваком спрату је купатило. Није требало пуно времена да се схвати да на Хиландару неће ићи нико за вама да поспрема, већ да је ред да својој браћи - монасима сваки гост за време свог боравка буде од користи. Бар толико да за собом почисти и поспреми, што додуше, нама војницима није нимало тешко пало.

ПОЗИВ НА МОЛИТВУ

Из кратког одмора прену нас чудан звук. Градске уши ненавикле на тишину која се овде чује не могаху да разазнају звук клепала. Прво споро и уједначено, а затим све брже и брже. Био је то знак за почетак богослужења. Од првог ударца у клепало имате таман толико времена да дођете до цркве краља Милутина која је у центру манастирског дворишта. Ту нас сачека ново изненађење и „наравоученије”. За разлику од осветљених градских цркви, овде је само светлост свећа и кандила, што унутрашњости Хиландарског саборног храма даје посебан мистичан тон. Онда је уследило нешто што се у градским црквама не може видети баш често. Након крштења уз дубоки наклон и целивања икона, испред чудотворне иконе Богородице Тројеручице чине се, у знак великог поштовања, метаније. То су дубоки поклони када се верник прекрсти, клекне на колена и челом дотакне под испод иконе. О богослужењу у атмосфери свећа и кандила, где се за две певнице наизменично смењују читање псалама и појање монаха, речи су недовољне. То треба доживети.

Од тог тренутка бивате препуштени сами себи и тражењу унутрашње равнотеже. За то не постоји рецепт. Ако сте грешни, може вам помоћи само искреност, кајање које ће вам, ако имате среће, донети коју сузу.

Одмах по завршетку богослужења одлази се у трпезарију на вечеру. И ту нас је сачекала традиција српске трпезе коју смо могли научити од наших дедова и очева. За дугачке дрвене столове у прекрасној трпезарији која је сва у фрескама седа се редом, нема прескакања клупа. Пре јела се чита кратка молитва - благослов трпе-

Официри
за вечером у
шрпезарији
у којој важе
йосебна
йравила

Ойац
Досийей
обйашйава
својим
некадашйим
колеёама
исйорију
крстыа цара
Душана

зи, а онда када игуман једном удари у звоно на столу, седа се и почиње вечера. Суботом и недељом служи се чувено црно вино, а двоструки звук звона подсетиће вас да се домаћин, игуман, послужио вином, што је знак да и ви можете себи насути чашу. За време вечере нема причања јер се слушају поуке, беседе и житија светих које са говорнице, по послушању, чита један од монаха или испушеника. Он вечера после свих. У тањиру се ништа не оставља и вечера се завршава када се звоно огласи три пута. Из тањира и чаша се више ништа не узима. Поново се чита молитва и уз благослов се враћа у цркву на повечерје. Била је то прилика за већину нас који смо постили да се пред недељну литургију исповедимо.

ПОЈАЊЕ СА БРАЋОМ

Радија и телевизије нема, нити је коме пало напамет да какву скаламерију попут вокмена понесе са собом. А било би и грехота када се овде човек тишине може наслушати колико му душа жели. Управо тај ноћни спокој доводи вас до унутрашњег мира. Клепало се поново зачуло у свету недељу око три сата изјутра када у манастиру отпочиње богослужење. Око седам сати ујутро, када је већ увелико свануло тек је отпочела света литургија која је у Хиландару посебан доживљај за сваког православца. Овога пута био је то својеврстан доживљај и за братство Хиландара. Не само што смо се сви појавили у униформама, већ смо испоштовали у потпуности типик светог Саве по којем се овде живи и служи богу већ више од 800 година. Онда се десило оно што је мало ко од нас, а и од монаха могао да очекује. Без икаквог договора, петнаестак официра је пред крај литургије стало за леву певницу и почело да поје заједно са братством. То се, напосто, речима не може описати. Искрала се и по која суза

Уследио је још један свечани чин. Старешине Војске Југославије су, након литургије и одслушане молитве, приступили још једној светој тајни, причешћу. Била је то слика која ће се дуго памтити у Хиландару.

Недеља је после свете литургије осванула са сунцем. Идеално за обилазак околине манастира. И заиста имало се шта и видети и чути. Водио нас је отац Доситеј који нам је прво показао манастирско гробље односно крипту, костурницу где се на полицама чувају све лобање монаха. Интересантна је прича о боји лобања које могу бити восак жуте, беле и сиво црне, што говори о животу монаха. Уко-

лико лобања поприми жуту боју, значи да је монах водио свети живот. Ако је монах спасио своју душу она је бела, а уколико није живео богоугодно, она је црне боје. Идући даље ка мору, у коме је најстрожије забрањено купање јер обале Свете Горе не служе за туристички провид, наишли смо на капелу Тројеручице за коју је такође везана већ поменута прича о магарцу који је икону из Србије без ичијег вођења донео до Хиландара. На месту сусрета са монасима подигнута је капела. У близини је и чувени крст цара Душана који је подигнут на месту сусрета са манастирском литијом. Ту је чак и камен са којег се пео на коња и маслина стара осам векова која је тим поводом посађена. Затим смо наишли на крст краља Александра Обреновића који је ту подигнут у знак захвалности за откуп Хиландара од Бугара, а нешто даље на пирг, кулу краља Милутина која је штитила манастир и околину од најезде гусара и пљачкаша. Одатле се пружа, богата житом, маслинама и виноградима, долина светог Саве, која води све до мора и старог манастира Светог Василија, где је још увек тик уз море бунар са слатком водом које се и ми написмо. Одатле се кроз нетакнуту природу, уз поток звани Спасова вода, који вековима снабдева Хиландар, и где се још увек могу видети глинене цеви, пробисмо на врх брда до скита Свете Тројице, у коме је отац Георгије Витковић провео 15 година као испосник. За монахе је то једна од најтежих испосница, јер су под том стеном у време многобоштва, Грци приносили младе девојке као жртве, па су демонска искушења за монаха изузетно тешка.

У БРАТСКОМ МАНАСТИРУ ВАТОПЕД

Тога дана, уз живахног оца Доситеја, поприлично се изморисмо. Једва стигосмо на поподневно Богослужење. Чим ноћ паде, дочепамо се кревета. У собу, да нам пожели лаку ноћ и да нам причама разгали душе, дође старац Михаило, дугогодишњи хиландарски пекар за кога монаси кажу да најлепше звони на Хиландару. Рече нам да већ одавно не излази из своје „келије“ али да није могао да нас не види и не поздрави када му браћа рекоше да толико војске дође у Хиландар. „Е, да и ово доживех“, речи су оца Микаила, како се стари Шумадинац представља.

Јутро се опростисмо од братства и свете царске лавре Хиландарске и запутисмо бродом из Ивањице до луке Дафне, а затим аутобусом у Кареју, административни центар Свете горе и главни град монашке државе. Ту нас је чекала још једна велика православна светиња - испосница светог Саве, познатија као „типикарница“ јер је у њој на зиду изнад улаза у црквицу уклесан Типик светог Саве. Отац Никодим, који је ту већ више година, био је наш домаћин. Ту се уопште ретко улази јер се посетама, поготово већим, нарушава преко потребан мир. Испосница је сва у камену и мраку, која изазива страхопоштовање, и подсећа на све подвижнике који су се ту вековима молили за спасење српскога рода. Нема оног ко ту није чинио метаније.

Још под утиском од обиласка испоснице светог Саве, обресо се пред вратима братског грчког манастира Ватопед у коме су, пре више од осам векова, живели свети Сава и његов отац свети Симеон. Гостопримац задужен за нас беше отац Симон, једини српски монах у грчком манастиру. Његовој радости, што је у грчки манастир дошло педесет официра из отаџбине, није било краја. Пријем је и ту био далеко изнад протокола, почев од гостопримнице и врхунског смештаја у крилу конака намењеног само високим гостима, преко обиласка манастира и музеја, те величанственог пријема код ватопедског игумана Јефрема, до преседана да се у време најжешћег поста, када се радним даном једе само једанпут дневно, отвори велика трпезарија, чији је ктитор био свети Сава, и послужи посна вечера. Наравно, да смо и ми на грке оставили снажан утисак. Пре свега, својим држањем и строгим поштовањем правила понашања. Када су нас на богослужењу, које почиње у пет сати ујутро, затекли све у цркви били су пријатно изненађени. У велелепној и раскошној Ватопедској цркви постављене су, за разлику од наших, столице на којима верници најчешће за време службе седе, а када смо ми цело јутрење одстојали, монаси су били више него ганути. Круна утиска остављена је на самом пријему код игумана, где смо на крају сви у глас запевали молитву пресвете Мајке Божије.

Сутрадан ујутру дошао је лично игуман Јефрем да нас благослови и испрати на пут ка отаџбини. Он се одвијао преко луке Дафне и Уранополиса до Солуна и Српског војничког гробља на Зејтинлику, где смо се поклонили сенима српских јунака. До повратка у Београд зауставили смо се још једино у манастиру Светог Прохора Пчињског, где нам је гостопримство указао игуман Пајсије. Ту смо заједно са братством били на светој литургији која је ради нас одслужена раније него уобичајено.

Разговор са хиландарским монасима ПОСВЕЋЕНОСТ УНУТРАШЊЕМ ЖИВОТУ

„Са посебном пажњом и великим занимањем пратимо промене у ВЈ, посебно оне које се тичу њене духовне обнове. Сада смо, приликом ваше посете, видели да сте на добром путу да се војска врати својим темељним вредностима и спремни смо да вам у томе помогнемо; чули смо од братства манастира Хиландара приликом недавне посете прве групе припадника ВЈ Светој Гори и српској царској лаври.

Током кратког боравка у Хиландару, кад год је то било могуће, разговарали смо са монасима не бисмо ли како задовољили знатижељу с којом смо дошли у ту српску светињу. Монаси су били предусретљиви и смирено одговарали на мноштво питања којима смо их обасипали. По питањима се видело и какви смо зналици манастирског поретка и монашког начина живота. Нека од њих су, мора се признати, наивна, можда и неумесна. Нису нам замекнули због тога. Знали су боље шта смо мислили и шта смо желели да сазнамо од нас самих. На многа су одговарали, а да их нисмо ни поставили. Питали смо срцем. Одговарали су нам умом, смирено, јасно и недвосмислено. На нека су одговарали ћутањем, јер се и ћутањем може говорити.

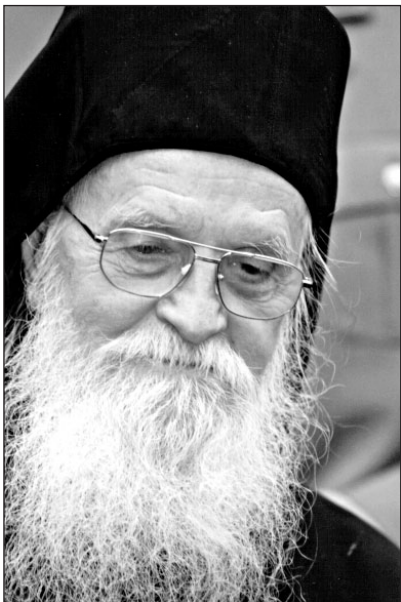
Монаси се труде да не празнословље и многоговорљивост су грех. Они то знају из искуства, а ми нисмо ни почели да учимо. Разговоре смо почињали с једним саговорником, настављали с другим, завршавали с трећим, а имали смо утисак да је то све једна прича, заједничка. Као да је говорио један човек, једна душа.

Тако је настајао и овај запис након разговора са хиландарским монасима. Класичан интервју свакако није. Саговорника је било више, а услов да им не помињемо имена. Не желе у свет, од њега су се одвојили. Сабрали смо на једном месту оно што ће нам помоћи да боље разумемо њихов живот у „царству молитве и тишине“, како бисмо у наредном походу на Свету Гору били мање радознали, а више усредсређени на тиховање као суштину монашког живота.

БАРОМЕТАР СРПСКОГ НАРОДА

Позната је мисао владике Николаја Велимировића да је Хиландар барометар српског народа. Шта показује тај барометар данас?

Тачне су речи владике Николаја. Уосталом, историја манастира и историја нашег народа то потврђују. Када је Хиландар

Високопрејодобни игуман манастира Хиландара архимандрит Мојсије

био у успону напредовала је и српска држава и српски народ, и обрнуто. Тако је и данас. У Хиландару, али и у многим другим српским манастирима све је више младих монаха и монахиња. Братства и сестринства се умножавају, а манастири и цркве обнављају и напредују. Пример за то су и манастири Ковиљ, Дечани и други. Догађају се и многе позитивне промене у нашој цркви, које нам дају за право да закључимо да се наш народ враћа темељима свог битисања. Али, мора се признати да су и искушења пред којима се данас налазимо, не само ми у манастиру него и људи у свету, такође све већа. Уосталом, нема подвига без жртве.

У историји монашког живота на Светој Гори и у манастиру Хиландару карактеристични облици монашког живота јесу особеножиће (идиоритмија) и општежиће (киновија). Како је живот сада организован у хиландарском братству?

Сви манастири на Светој Гори сада су општежитељне заједнице, киновије. Идиоритмија, која је раније била карактеристична, као облик монашког живота настала је, вероватно с добром намером, али се касније испоставило да озбиљно нарушава манастирски поредак. На Светој Гори се проширила у доба Турака, када је право општежиће било готово онемогућено. Разлика је у следећем: у особеножићу монах живи у манастиру заједно са другим монасима, али свако има свој типик и економски је увелико независан. За нека послушања добијали су новац и годишња следовања хране коју су сами припремали. За оне слабије воље, којима је био потребан подстрек, то баш нису били повољни услови, тако да су стагнирали у свом монашком подвигу. У општежићу су богослужења заједничка, заједничка је и брига о исхрани, одевању и управи, на чијем је челу игуман.

Хиландар је дуго живео у особеножићу (идиоритмији), и тек 1991. године, у време игумана Пајсија, прешао је на општежиће. У то време су и остали манастири Свете Горе постали општежитељни. Хиландар је међу последњима то учинио. Тако је Хиландару повраћен вековни правилни поредак, који је својим типиком успоставио оснивач Хиландара свети Сава још у XII веку.

МОНАШКИ ДАН

Два дана смо били у вашој близини и покушали смо да живимо у ритму у којем ви стално живите. Мора се признати да нам није било нимало лако и поред тога што нисмо имали редовна послушања. Како изгледа ритам монашког живота?

Пожељно је да видљиви монашки живот буде што једноличнији. То на први поглед изгледа чудно и разумљиво је што се мирјани (људи који живе у свету) често запитају: како монаси могу да живе тридесет, педесет или више година у манастиру? У чему је тајна? Тај спољашњи живот монаха треба да буде монотон, да би могао да се посвети унутрашњем животу. Ако би монах био изложен свим изазовима свакодневице, не би могао да се посвети свом духовном животу.

Монашки дан подељен је, најкраће речено, на три дела, посвећена молитви, одмору и раду. Најважнији део дана посвећен је молитви и често траје дуже од осам часова. Готово сва богослужења обављају се ноћу. У празничне дане програм се мења, јер су богослужења дужа за неколико часова.

Дан почиње вечерњом службом, која траје око сат времена. Време њеног почетка је променљиво и одређује се према црквеном сату или византијском начину мерења времена, које је повезано са временом заласка сунца. Тако вечерња служба увек почиње у девети час, што је по европском времену, зими већ у 14, а лети у 18 часова. После тога је вечера, а онда повечерје. Монаси одлазе у ћелије и више нема послушања. За спавање обично остаје око пет часова. Наравно, није одређено ко када мора да спава, али свако мора да устане и сат времена пре јутарњег богослужења, како би обавио своје „ћелијно правило“ (молитве) пре одласка у цркву.

И почетак јутарњег богослужења помера се како се помера и почетак вечерње службе. После јутрења свакодневно се служе такзвани часови и литургија као главна служба. Одмах после литургије је ручак, око шест часова ако јутрење почиње у два, односно у седам ако почиње у три часа ујутро по европском времену. Следи одмор од два до три сата, па се одлази на монашка послушања, послове и дужности које монаси имају у манастиру.

Пред вечерњу службу је поново краћи одмор. Вама је, вероватно, најтеже било рано устајање и дуго стајање на богослужењима, на шта се постепено треба навикавати.

ВОЈСКА У ХИЛАНДАРУ

Упућенији у манастирски начин живота још при доласку скренули су нам пажњу на две ствари. Да будемо тихи и да се у манастиру не пуши. Да ли смо вам пореметили мир манастирског живота?

Нисте ни најмање. Ваша група је и по томе била другачија од сличних које обилазе Хиландар и Свету Гору. Видело се да сте војници, да сте дисциплиновани и да живите у поретку. Зато вам није ни било тешко да из једног поретка пређете у други. Теже је, свакако, онима који не живе у поретку да у њега уђу. А што се другог упозорења тиче, познато нам је да су се многи међу вама већ изјаснили да ће после ове посете покушати и трајно да се одрекну дувана.

Да ли је у аналима манастира забележена слична посета војника и официра?

У новије време није било таквих посета. Доласка овако велике групе официра није било ни у стара времена. Тада је, наравно било и много теже организовати поклоничка путовања. Памте се посете краља Александра Обреновића 1896. године и Петра Карађорђевића 1910. године, када је у њиховој пратњи био и један број официра. Овакве, да је тако назовемо, „официрске литургије“ сигурно није било од давнина.

Како се обавештавате о томе шта се догађа у отаџбини, па и у ВЈ?

У манастиру не пратимо средства јавног информисања и не знамо детаље о томе шта се догађа у отаџбини, али може се рећи да смо, ипак, добро обавештени о свему. То нам у многоме олакшавају и савремена средства комуникације. Са посебном пажњом и великим занимањем пратимо промене у ВЈ, посебно

СЛУЖЕЊЕ ВОЈНОГ РОКА

На Светој Гори је било дозвољено замонашење лица испод 21 године старости, а према грчким законима, сви светогорски монаси били су законом ослобођени војне обавезе. Замонашење лица испод 21 године практиковало се и у манастиру Хиландару, али та пракса је била у супротности са законима у Краљевини СХС, где ступање у монашки или свештенички чин пре службења војног рока није било дозвољено.

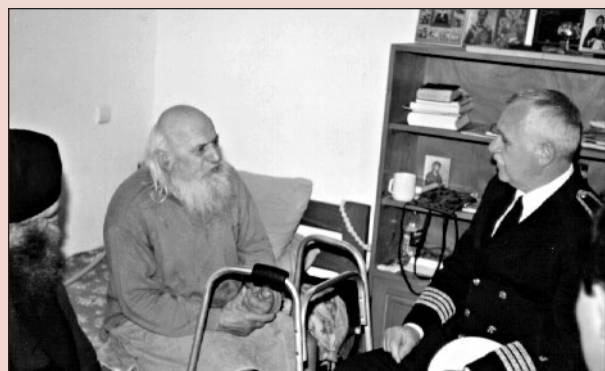
Када је 1900. године Хиландар поново прешао у српске руке, на интервенцију Министарства вера, Министарство војно дозволило је да се хиландарски монаси пређутно ослободе службења у кадру. Од тада, па све до половине двадесетих година, на упућени позив војних власти за регрутовање, управа манастира је само преко Генералног конзулата слала уверење да се одређени регрут налази у манастиру као монах.

Хиландарски монаси данас немају такве привилегије. Готово сви су регулисали своју војну обавезу у отаџбини пре замонашења.

Реликвијар са светим моштинама које се чувају у Хиландару

ХИЛАНДАРСКИ СВЕТИТЕЉИ

На једној иконици у испосници Светог Саве представљено је седам хиландарских светитеља. Али број монаха који су светошћу свог живота духовно засветлили у Хиландару знатно је већи. То су оснивач и ктитор манастира преподобни Симеон Мироточиви, потоњи архиепископи свети Сава I, свети Сава II, свети Јоаникије I, свети Јевстатије I, свети Сава III, свети Никодим I и свети Данило I (сем Саве I Српског, сви су били хиландарски игумани); патријарси: свети Јефрем и свети Макарије; преподобни: Сисоје Синаит, Никодим Тисмански и Рафаило Банатски, и преподобномученици: Кирил, Дамаскин Габровски и Онуфрије Хиландарски. Сабор Хиландарских светитеља празнује се од 1980. године, сваког 13. јула, по старом, односно 26. јула по новом календару.

Отац Симеон, вишегодишњи хиландарски молићивеник у Карејској испосници Светог Саве, у разговору са војним лекарима

ХИЛАНДАРСКА БОЛНИЦА

Хиландарска болница настала је кад и сам манастир. Налази се ван зидина у његовој непосредној близини са десне стране пута према манастиру Светог Василија на мору. Сада се обнавља и није у функцији. У самом манастиру трудом и донацијом сабрата манастира Хиландара оца Војислава Билбије, иначе стоматолога и познатог уметника, уређена је стоматолошка ординација, која је уједно и приручна манастирска амбуланта. На послушању болничара налази се отац Василије. Он брине о хиландарским старцима оцу Симеону, оцу Павлу и оцу Агатону, које су старост и болест у позним годинама везале за постељу и монашку ћелију.

Приликом посете припадника ВЈ Хиландару у групи су били и пуковник примаријус Мирко Одавић, специјалиста стоматолошке протетике, потпуковник др Мирољуб Драшковић, специјалиста опште и васкуларне хирургије и поручник др Предраг Богдановић, доктор медицине, управник гарнизонске амбуланте у Ђуприји. Они су заједно са оцем Василијем обишли старце како би сагледали њихово здравствено стање. Извршена је и једна стоматолошка интервенција на лицу места. Доктор Одавић је оцу Симеону извадио последњи зуб, коме није било спаса.

Војни лекари су уједно „снимали“ потребе манастирске амбуланте како би се приликом наредних посета поклоника ВЈ Хиландару предузеле и конкретне мере да се она потпуно стави у функцију.

оне које се тичу њене духовне обнове. Сада смо, приликом наше посете, видели да сте на добром путу да се војска врати својим темељним вредностима и спремни смо да вам у томе помогнемо. Однедавно редовно добијамо и лист „ВОЈСКА“, што нам омогућава да се детаљније обавестимо о животу и раду Војске Југославије.

БОГОРОДИЦА ТРОЈЕРУЧИЦА

Ја ти не дођох, брза помоћнице,
Да би ми одсечену шаку замирила,
Ни ти да те носим кући, Свемоћнице,
Да би завађену браћу измирила...

Ишчујане су ми руке из рамена,
Кућа раскућена, а браћа поклана,
Па сиђох до свој најдоњеј камена
Да себе шражим, Мајко са тири длана.

Једино овде, Царице Небеса,
На мом језику се моли без засијанка,
И не лаже ништа, и не једе мяса,
И осам векова постоји без пресијанка.
И кад би ми земљу и језик збрисали,
Све, сем ове стоје на којој сад стојим,
Знам: још се из људи нисмо исписали,
А док тебе има да и ја постојим.
Матија Бећковић

ПУТ ДО САВИНЕ ПОЉАНЕ

Кристјално јасно море је
Само увод у тризор, у тростор:
Увод у кристјално духовно прочишћење.
Светиј Василије на тробену блаџом
(Пир Хрусија као преситража),
Па Милутинов пир као прва стража -
Уиће су у Савину Пољану,
Којом ходају, поред нас и изнад нас, духови предака,
И духови предака наших предака,
И све тако редом до светјој Симеона и сина му;
Поред нас и изнад нас, у овом
Бистројлавом дану, уз лахорење
Блаје јесени, блајој јесењет неба,
Кроз маслиник, по шутијавој шрави,
До древне маслине, Душановом руком засађене,
Маслине, која дише вечносту
Крај зицина хиландарских;
Ту, где женска нога, кажу, ступила није
Од памтивека.

А жена Душанова, велика дародавка, није била шу
Као жена.
Била је
Царица
Јелена.

Танасије Младеновић

БАЛАДА О ХИЛАНДАРУ

Тамо где Етеј обале трли
живи прича стара,
у Светјој Гори самују, шрају
зидине Хиландара.

Векова многих урезан белеј
стјарине памтије, знају,
Немању, Саву, ројство и славу,
да Срби усјавно шрају.

О, Светја Гора светњо срсјива
извору духовној здравља,
у теби живи, из тебе зрачи,
сва љубав православља.

Станоје Јовановић

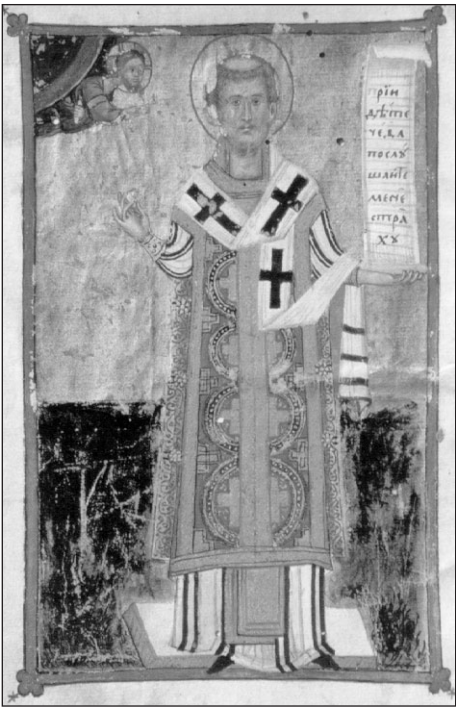

Двијих десјојице Јелене,
1368. године

Везена завеса за
царске двери
иконостјаса, коју
је 1399. године
поклонила
Хиландару
монахиња
Јефимија,
познајћа
јесникиња

Свети Јован
злашјуости

СПЕЦИЈАЛНИ ПРИЛОГ
ЛИСТА „ВОЈСКА”

Главни и одговорни
уредник
Звонимир Пешић, пуковник

Уредник прилога
Станоје Јовановић,
пуковник

Прилог припремили
Петар Бошковић,
капетан фрегате
Славољуб М. Марковић,
мајор
Радован Поповић
фоторепортер
Милен Чуљић
академски сликар

Лектура
Мира Попадић

Коректура
Маријана Кисић

Штампа
Војна штампарија, Београд

10v

The manuscript page is written in a single column of text in a script that is completely unknown to modern scholars. The page is heavily stained and discolored, with a large, dark, circular ink blot or seal at the bottom center. The page is numbered '10v' in the top right corner.

1. *Journal of Management Education*
 2. *Journal of Management Inquiry*
 3. *Journal of Management Research*
 4. *Journal of Management Studies*
 5. *Journal of Management Teaching*
 6. *Journal of Management Education*
 7. *Journal of Management Inquiry*
 8. *Journal of Management Research*
 9. *Journal of Management Studies*
 10. *Journal of Management Teaching*

A photograph of a manuscript page from the Voynich manuscript. The page is filled with dense, handwritten text in a script that is unknown to modern scholars. Several large, ornate red initial letters are visible, marking the beginning of new sections or paragraphs. The parchment appears aged and slightly discolored.

Купеческий магазин № 178, 188-й год от
открытия в С.-Петербургской

Христосъ въ шестъ дѣтство свое
въ горахъ и въ пустыняхъ. 1533

Therapy, 1990; 23: 105-110

2000年10月1日
 2000年10月1日
 2000年10月1日

1. *Pharmaceutical Innovation and the Public Good*
 2. *The Role of the State in Health Care*
 3. *The Ethics of Health Care*
 4. *The Economics of Health Care*
 5. *The Law and Health Care*
 6. *The History of Health Care*
 7. *The Future of Health Care*

1. The first step is to identify the problem.

Припадници Војске Југославије са
братством манастира Хиландара
испред цркве краља Милутина
приликом недавне посете светој
српској царској Лаври

Снимио Р. Поповић